

Régek Csornai Múzeum

Ötszáz kötettől a csornai szellemi műhelyig

Ha valaki Kecskemét múltját kutatja, akkor minden bizonnyal találkozik Heltai Nándor (1930–2017) nevével, aki a városban eltöltött hat évtized alatt megszámálhatatlan kulturá-

lis esemény ötletgazdájá, szervezője volt. Kevésbé ismert, hogy a híres város krónikása a csornai könyvtárból érkezett Kecskemétre. A Rábaközben kipróbált módszereket a történelem forgandóságának köszönhetően aztán az Alföldön fejleszthette tovább.

Az ötvenes években a hatalom kiemelten kezelte a művelődésügyet. 1953-ban kezdték meg működésüket a megyei és a járási könyvtárak. A feltételek hiánya Csornán is megmutatkozott, mivel a könyvtár első vezetőjét szakmai alkalmatlanság és fegyelmi vétségek (eladták a téli tüzelőt...) miatt 1954-ben leváltották. Helyébe a mosonmagyaróvári könyvtár helyettes vezetőjét, Hebenstreit (1957-től Heltai) Nándort nevezték ki. A csornai járási könyvtár állománya ekkor alig haladta meg az ötszáz kötetet.

Az új könyvtárvezető viszonylag szabad kezét kapott, aminek köszönhetően néhány hónap alatt sikerült az olvasók számát és a könyvtár állományát is jelentősen növelni. Indítványára előadásokat, hangversenyeket, kiállításokat, író-olvasó találkozókat, a középiskolai diákoknak könyvtárhasználati órákat szerveztek. A Heltai vezette könyvtár a nemzeti érzel-

mű kortárs művészek népszerűsítését is felvállalta. Parasztembereket is megmozgató szavalóversenyeket szerveztek, bemutatták a Rábaközhez kötődő Jászai Mari színésznő, addig a nyilvánosság előtt ismeretlen személyes tárgyait. Lehetőséget adtak fiatal íróknak is a bemutatkozásra. Meghívására Csornán szerepelt a győri írócsoport több tagja is: Bertalan Lajos, Dávid József, Simon István, Szűcs Lajos és Turi Lajos, de még az ifjú Csoóri Sándor is tudta, hol van Csorna.

A Csornai Járási Könyvtár 1956-ra szellemi műhelyként működött. Májusában itt találkoztak Győr-Sopron és Vas megye könyvtárosai és írói. A csornai könyvtár szakmai elismertségét jelezte, hogy Nándort a minisztériumba is hívták, és csak pártonkívülisége miatt nem lett ott tisztviselő. A művelődésszervező tevékenysége elismeréseként a kulturális minisztérium hangversenyzongorát ajándékozott a csornai könyvtárnak.

Hebenstreit már jóval a forradalom kitörése előtt összeütközésbe került a helyi kommunista hatalmasságokkal. Kisebb vihart kavart Kovács György Vetéstől aratásig című, 1954-ben megjelent könyvének csornai ajánlója. A helyi elvtársak a község szélére akarták áthelyeztetni a könyvtárat. Csak gyors, minisztériumi közbeavatkozás akadályozta meg a terv végrehajtását. A helyi pártvezetők annak viszont örültek, hogy elmaradtak a csornai kulturális élet elmarasztalásai, így látszólag elnézték, hogy az új könyvtárosi státusokba kivétel nélkül politikailag gyanús szülők gyermekeit alkalmazta. Valamennyien hivatásnak tekintették a magyar kultúra szolgálatát, messze az átlagon felüli műveltségűek voltak, amit a forradalom leverése után külföldön is bizonyítottak. Egyik ilyen könyvtáros volt Horváth

Elemér, aki a legismertebb nyugati magyar költő lett 1956 után.

Már 1956 nyarán elkezdte szervezni a csornai értelmiségi klubot, melynek a megalakulására október 13-án került sor a könyvtárban. A megjelent elvtársak arcába Földes Gábor győri színházi rendező *József Attila Levegőt* című versét vágta: „Óh, én nem így képzeltem el a rendet. Lelkem nem ily honos. Nem hittem létét, hogy könnyebben tenghet, aki alattomos.” Az első sorokban helyet foglaló pártvezetők kényszeredetten tapsoltak, míg a hátsó sorok száz-százhuszfényi hallgatósága lelkesen csapkodta össze tenyerét.

A település közepén lévő könyvtárba a forradalom napjaiban sokan betértek, nemcsak olvasnivalóért, hanem információért is. Állandóan szólt a rádió, mérlegelték az eseményeket.

A november 4-i szovjet invázió után a szerveződő MSZMP indította útjára a Kisalföld című, máig létező megyei pártlapot. Az újságban a csornai eseményeket ellenforradalomként értelmezték, és kommunistákat üldöző vérszóbírósról írtak. A pártlap elfogult írására elsőként a csornai könyvtárvezető válaszolt a győri Hazánk 1956. november 28-i számában. Hebenstreit Nándor a nevét vállalva utasította vissza a vádak és védte meg a forradalom tisztaságát. Amikor megtudta, hogy éppen gépelik a fegyelmiút és küszöbön áll a letartóztatása, gyorsan döntött. 1957 tavaszán elhagyta Csornát és Bács-Kiskun megyébe távozott. Kecskeméten egy új szakasz kezdődött az életében. Hebenstreit Nándor helyett ekkor születt meg Heltai Nándor.